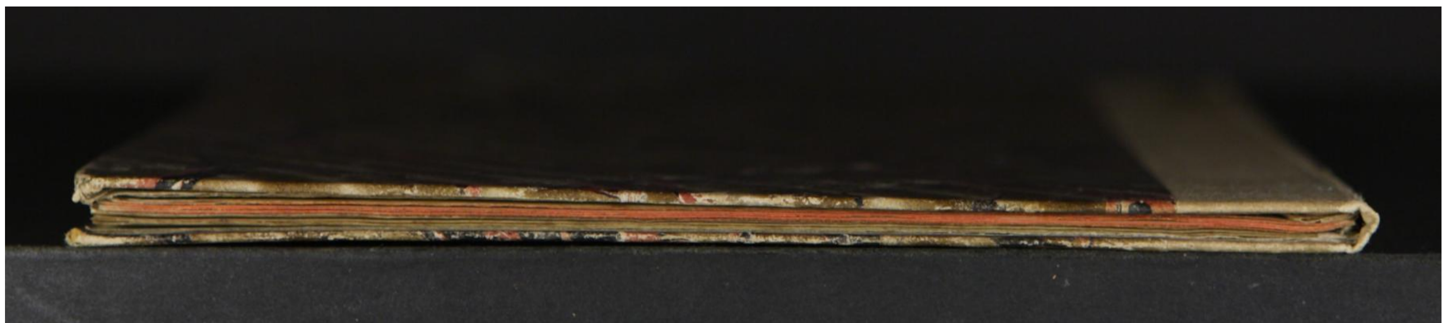

NZE
LY
CENTRALE
LE

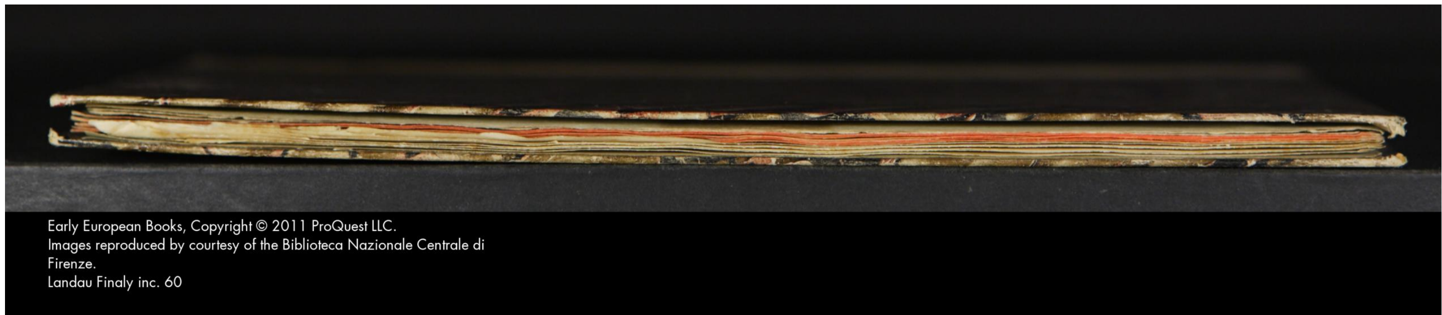

CITTÀ DI F
BIBLIOTECA
LANDAU F
INC.
NAZION

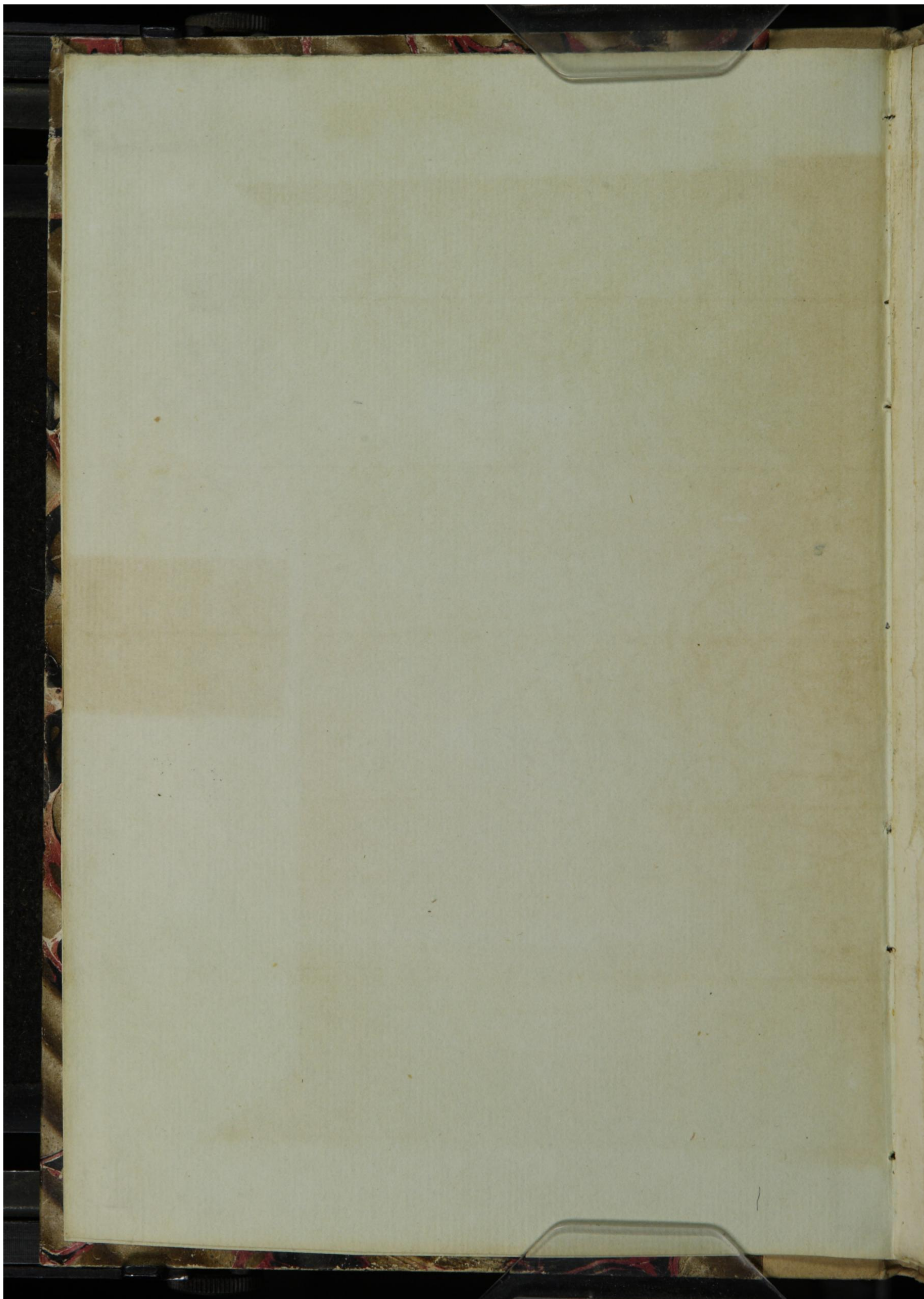

2
7 gimest.
4634 4636
175

1. [Firenze, Buonaccorsi,
c. 1495]
Sander 7289

2. [Roma, Planck]
IGI 6709

3. [Roma, Planck]
IGI 2439

Ins

¶ Orationi di San Thomaso del corpo di Christo dadire innanzi che lapersona uada acomunicarsi traducte in uulgare per il Reuerendo padre fra Thomaso da Riethe Reggēte di Sancta Maria nouella acontēplatione delle deuote persone

ALLa mēsa del dulcissmo conuito o Re degli angeli io miserrimo peccatore andādo miuergogno et cōtremisco: perche elcuore e/ di molte macule asperso. Elcorpo nō e/ stato cautamente custodito. Ne lalingua ne lamēte e/ stata puramēte cōseruata. Certamēte quando io peccatore de mia peccati reuolgo ellibro: non ho ardire di uenire innanzi altuo conspecto. Ma cōfidato nella tua sōma bonta & gratia presumero andare aluenerādo mysterio del corpo

& sãgue tuo. Tu se quello che per tua infinita pieta nullo da te dischacci: ma a quelli che ritornano cõ gran pieta elſe no tuo apri:& fagli partecipi della tua gratia. Tu adunche che fai delli indegni degni:& lidebili forti/fa in me miserabi le peccatore un lungo fonte di misericordia:accio mũdo sia di te habitacolo:& anche elseruitio mio a te sia acceptabile. Sia signore elsacramẽto alquale hora mipropono sicurta & dolcezza dellanima mia:salute & sanita in ogni temptatio ne:pace & gaudio i ogni tribulatione lume & uirtu i ogni opera: felicita & beatitudine sempiterna:satieta in uita & in morte.

¶ Vnaltra oratione di.S. Thomaso dadire quando si sta per comunicarsi

OMnipotẽte & misericordioso dio ecco chio uẽgo alsa cramento del corpo & sangue dellunigenito tuo fi gluolo signor nostro Iesu christo. Et uengo come infermo almedico:come immondo alfonte della misericordia:come ciecho allume della tua clarita eterna:come pouero alsuo si gnore & Re di gloria. Priego adunche signore laimmensa maiesta della tua abondantia che tidegni curare oggi ogni mia infirmita:lauare ogni bruttezza:alluminare mia cecita: arricchire mia pouerta:uestire mia nudita: accioche te pane degli angeli/Re de Re/ signore de signori con tanta reuerẽ tia & tremore/cõ si ardente amore & pura fede te oggi pren da:& con tanta humilita quãta expediẽte e / allanima mia. Concedimi signore chio nõ solo elsacramento pigli:ma an che lauirtu desso sacramento: accioche con techo per epso miunisca & incorpori come tuo membro: & quello che cõ uelatione di accidenti piglio:signore tipriego che con reue lata faccia inuita beata locontempli.

¶ Vnaltra oratione di Sancto Thomaso

CReatore dogni cosa dio delcui elprincipiare non ha principio:& operare exclude elfine:elquale confessa & exalta ogni creatura. Io misero & infelice pecchatore che uẽgo alcelebre conuito del signor mio col cuore pieno di supbia:col corpo sordido & brutto:colla polluta lingua:& cõ lacõscientia factiosa: ꝑ tãto sto anxio & dubio/quel che

1120

far debbo: che se mi parto / fuggo la uita: se presumptuosamē te uengo / guadagnero morte. O sommo Dio / o tremenda maiesta / doue nandra questa smarrita tua pecorella / che ho pecchato in cielo & in presentia tua: tal che non son degno di te presumere come figluolo: ma piangendo mipercuoto elpecto / & con grandissimo dolore parlo / come / come miser rimo che ho facto che perso ho di dio esser figluolo: perdo na signore a questo ꝓdigo figluolo che cō tanta anxieta si picchia elpecto: nollo scacciare signore: & nollo hauer asde gno quantūche tardi a te ritorni: ma dimostra in lui latua pieta / che a te e / proprio alpeccatore perdonare. Amen.

¶ Oratione di Sancto Thomaso dadire doppo la comunione

CONcedi a me misérichordioso dio quel che a te piace con prudētia amare: ardētemente inuestigare: uerace mēte conoscere & adempiere. Allaude & gloria tua ordina & riforma elstato mio. Et quel che da me uuoi de fa signo re che io losappia. La uia mia p laquale a te uengo / fa signo re per tua pieta che sia sicura & diritta: nellaquale non man chi mai nelle aduersita: & nelle cose prospere non minsupbi sca. Donami signore che di nessuna cosa mallegri senon di te: & di qlle cose che a te micōducono: & cara a me sia ogni tua cosa: & tu signor charissimo sopra ogni altra cosa. Rin crescami ogni allegreza che e / senza di te: ne mai mai deside ri cosa che sia fuor di te. Allegrezza misia ogni faticha per te portata. Et in tedio nō poco misia ogni allegrezza che non e in te. Concedimi questo terreno cuore sempre a te adirizzarlo: & sempre cō quello pensi elbuon proposito di emendarmi. Fammi signore humile senza fictione. Allegro senza dissolutione. Malinconico senza deiectione. Maturo senza grauita. Presto senza leuita. Verace senza dupplicita Et che te sopra ogni cosa tema sēza desperatione. Et che in te speri sēza presūptione. Et che elproximo possa correggere re senza simulatione. Dāmi dolcissimo signore uno cuore / nuouo / desto / & uigilante / senza tepidita: nelquale mai stol ta cogitatione & pensiero alberghi. Fa elmio cuore nobile che nulla di questo mondo glipiaccia. Fa che sia forte: che mai non sia da tribulatione uincto. Fa sia libero: ne mai piu

dal dominio dyabolico sia dominato. Fa sia diritto: che mai siritorcha per sinistra intentione. Et fa che lintellecto mio ti conoscha. Fa che in ogni opera buona perseueri: & sopra tutto metti in questo maligno & duro cuore qualche scintilla dellaspra tua passione. Et mentre uiuo cōcedimi signore litua benefitii & gratie in terra, & in celo fruire te con gloria. Amen.

FINIS

¶Oratio Cole Montani ad Lucenses.

Magnum gaudium adnuncio vobis viri Lucenses Ro-
manus pontifex ⁊ Sicilie Rex amiciciam ⁊ societatez ve
stram petitum miserunt Judas machabeus cum populi Roma-
ni amiciciam ⁊ societatez per legatos petijsset leto senatu ⁊ popu
lo receptus est. Quanto vos Romanis estis inferiore quanto Si
cilie Rex ⁊ summus pontifex vel dignitate vel potentia vel opum
⁊ imperij magnitudine machabeo superiores. quanto hij vobis
q̃z ille Romanis viciniores. Tanto vos conuenit duorum mun-
di luminum societatem auidius complecti. Semper apud omnes
nationes ampla fuit Regum ⁊ pontificum auctoritas ⁊ reueren-
tia. Romani ex amicia ⁊ societate Machabei preter labores ⁊ im-
pensas nihil sperantes. sue tamen rei publice decoris existimaue-
runt si cū probo ⁊ religioso viro q̃zq̃z imperij viribus exiguo soci
etatem coirent. vos cum duobus Italie atq̃z adeo mundi princi
pibus quorum fauore beatitudinem consequi vobis licet societa
tem inire dubitabitis. Sed heret forsitan aliquis vestrum ꝙ a so
cietate cū Florentinis quondā inita discedi nō putat oportere. va
na est hec cogitatio viris Luceñ. Timor ⁊ necessitas non volun
tas nec beniuolentia societatem illam conciliauit. Inter Florenti
nos enim spoliatores ⁊ Luceñ. ab eis spoliatos mutilatosq̃z suis
ornamentis ⁊ precipuis membris non alia potest beniuolentia q̃z
que inter lupos ⁊ agnos solet intercedere in hanc sententiam plu
ra non reor dici oportere ne frustra probare nitar quod vos vltro
profiteamini necesse est. ⁊ ꝙ nemo ignorat qui de illorum tempo
rum rationibus aliquid intelligit. Jam nunc abijt causa societa-
tis timor. Cur non recedat. societas timoris effectus. nihil violen
tum durabile. minime autem violenta foedera que maxime om-
nium libero consensu conciliari oportet. Spurius posthumius ⁊.
C. veturius duces exercitus Romani ad furcas caudinas a sam
nitibus fraude circumuenti pacem cum hostibus pepigere id foe
dus quoniam ab inuitis per necessitatem non libero arbitrio fa-

ctum constabat senatus damnabit· Senatus autem iudicium se quentiuz preliorꝝ fortuna probauit Samnitibus crebro fugatis ce sisqꝫ ac demum inseruitutem redactis· Antiquum est et vulgare prouerbium coactos per vim homines omni iure solutos ⁊ foede ra non stare que sint facta metu sapientum voce predicatur· Ate nim fugamus societatem cum Florentinis ab initio optima rati/ one conciliatam fuisse· Quid est aliud societatis foedus nisi cer ta colligationis forma·qua om̄es connexi equaliter tenentur· ea videlicit ratione· vt quicunqꝫ societatis iura fregerit impune ac sine perfidie culpa ab aliis fractam sibi fidem sentiat·Non obscu rum est prouerbium· Fidem frangenti non seruandam esse fidem Et qui perfido fidem prestat non fidelis in alium sed proditor in seipsum iudicatur·Multi veteres gentilium· Judeorum Christi/ anorum eos qui fidem violassent nullius rei aut facti compensa/ tione seruandos existimarunt· Sic Tullius Romanorum Rex Metiom suffetium Albanorum dictatorem ꝙ ille fidem non pla/ ne seruarat quiqꝫ socium ⁊ amicum quadrigis diripuit· Sic Pe/ trus Apostolus Ananiam cum vxore illius Saphira ꝙ agri sui precium donantes non totum plena fide ad Apostolorum pedes retulerant verbis castigant occidit. Sic Dauid Rex trucidauit Amalachitam·Quid plura· Deus omnipotens populo suo ydo/ la colenti promissa non seruauit· Si Florentinorum tyranni hoc est domus Medicorum ab inicio societatis montem Charoli et Motronem ex pacto reddiderunt vobis· Si sepe alias et nuper in bello Genuensium fideles nobis extiterunt. Si vos fraude sua in bellum periculosissimum falsa auxiliorum suorū spe conie/ ctos non prodiderunt·reddite vicem bonis sociis·et parem fidei graciam referte sin vos omni fraudum genere circumuentos in extremas calamitates impellere temptarunt impulissentqꝫ in vo bis auctoritate sua Rex ac pontifex subuenissent· Que vestra est bonitas.ne dicam stultia proditoribus fidei seruande titulo per/ fidie fomites ministrare· Inimicos vestros subleuare · Amicos deserere· quid est aliud ꝙꝫ vestram libertatem· vestras opes· ve/

ſtras vxores et liberos prodere. Equidem miror viri Lucenſes
quemquam eſſe tam rudem qui in priuatis duarum Ciuitatum
foederibus earum alteri etiam poſt multas alterius in ſe fraudes
tenendam iudicet fidem. de communi chriſtianorum fide nullaꝫ
curam habeat. An vos obliti eſtis quid agat in terris Pontifex
Romanus. Dominus eſt omnium Chriſtianorum. Nullum foe/
dus. Nulla lex nec publica nec priuata contra Romani Pontifi/
cis auctoritatem ſanciri poteſt. Vult Chriſti vicarius legeꝫ ac foe
dera valere valent. vult abolere cadunt. iuſte aut iniuſte ſancit ⁊
abolet. nihil ad nos ipſe viderit. Nos quecunqꝫ preceperit niſi pa
remus profani ſumus ⁊ anatheme. q̄ꝗ defendere poſſum. nihil
eſſe iniuſtum quod velit pontifex. deus eſt terremus. ſufficit pro
ratione ipſius voluntas. Temerarij dementiſqꝫ eſt os in celuꝫ po
nere. Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt deus. Corrupti ſunt et
abhominabiles facti ſunt. Caiphas in euangelio non qꝛ ſciret qd
diceret ſed cum eſſet pontifex illius anni ꝓphetauit. Nimiꝝ pon
tifex errare non poteſt. ſcꝫ operatur in eo ſpiritus ſanctus. ⁊ q̄uiſ
ne ipſe quidem factorum dictorumqꝫ ſuorum rationem explicare
valeat. nihil tamen agit niſi ſanctum. eſt enim vicarius dn̄i cuiꝰ
iudicia abiſſus multa ⁊ nemo fuit conſiliarius eius. Quecunqꝫ
ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Balaam Ariolus
cum ad maledicendum populo dei aſina veheretur angelo in via
reſiſtente humanis verbis contra dominum ſuum aſina diſputa
uit. videlicet demonſtrare dominus voluit facilius vniuerſe na/
ture ordinem confundi poſſe q̄ꝫ pontifex. qui per figuram ſub ari
olorum perſona ſignificantur vel cupientes quicq̄ꝫ contra dei vo
luntatem aut agere poſſint aut loqui Quorſum licet aliquis di/
cet quorſum vt perſpicias quanto in errore volutemini. Lauren/
tius medicus ne dicam an plagiarius pontificali Apoſtolicaqꝫ
cenſura. immo vera Celeſti fulmine ictus eſt diabolis attribu/
tus. furijs conceſſus cum omnibus ſiue Florentinis ſiue alieni/
ginis quicūqꝫ illius impio furori quolibet modo affuerint. quiqꝫ
pro viribus ſuis nephariū Chriſti hoſtem non oppugnarint. Si

Laurētio fraterna caritate τ artissimo sanguinis vinculo essetis omnes coniuncti· tamen diuini iudici fulmina vitantes caritatem im odium conuertere τ Christi inimico inimicicias τ publice et priuatim indicere atq; exercere deberetis. propter huiusmodi consultationes Jhesus dixit· Non veni in terram mittere pacem sed gladium· propter me surget homo contra patrem suum τ filia contra matrem suam τ nurus contra socruz suam τ inimici hominis proximi eius· Qui diligit patrem suum aut matrem suam plus q̄ deum non est deo dignus· τ vos pontificis mandatis hoc est nutibus diuinis nephandissimi Tiranni graciam preferetis· Multi religionum spretores ab impiorum societate calamitatum suarum exemplis sanos homines deterrent· Claudius pulcher τ Caius flaminius ille primo hic secundo Romanorum aduersus Cartaginem bello ob contemptas religiones magno suo τ patrie damno superati sunt Marcum crassum contra Romanorum religiones bellum partis inferentem a tribuno plebis furijs deuotum primo certamine cum toto exercitu victum amisso pirus filio perijsse·non aliā ob causam q̄ q᷑ religiones spreuerat proximi inter Romanos τ parthos certaminis fortuna probauit· cum Caius Cassius eiusdem crassi questor paucis ac trepidantibus reliquis de fugiente exercitu collectis parthos toto exercitu fuso ceso duce τ filio eius feroces superauit·maioremq; quam Crassus acceperat plagā patthis reddidit non enim opibus τ virtute sua Crassum parthi vicerant· nam ita crassium multo facilius vicissent. sed Crassum sprete religiones τ deuotio tribunicia libidini hostium permiserunt·Cassio virtus Romana nullo numine contrario victoriam peperit. si contra religionem quāuis falsam arma gerentes victoriam hosti ceteris rebus inferiori tamen reliq̄runt· cur vos Laurentio sancte vniceq; religionis hosti nefario anatheme excommunicato pontificali execratione deuoto occisorum ab se ciuium sacerdotum Pontificum vmbris assidue infestato nulla belli ope rei aut pontifici conferendo· ridicula fidei ostentatione cum periculo nostre libertatis τ omnium bonorum

vestrorum adhereatis· primus iudeorum rex Saul aut propheta
Samuele vnctus quamdiu diuine voluntati ꝛ prophete consilijs ob
temperauit vbiqꝫ victor hostium· postea quam contumaci spiritu di/
uinam iram prouocauit regali vnctione per eundem prophetam
ad Dauidem clam translata· quumqꝫ in hostes diuine legis dimica/
ret Saul telis eorum confossus super gladium suum irruens mi/
serabiliter de vita migrauit· cunqꝫ illo filij tres ꝛ alij multi hoc so
lo nocentes quod saulem non deseruernnt neglecte religionis pe
nas acerba morte luerũt· vos Laurẽtio nõ regi sed tyranno non
vnius perperam facti contumacia sed perpetuis per totam vitaꝫ
vsuris proditionibus cedibus rapinis omnium scelerum ꝛ impie
tatis genere diuinam iram merito· non clam per vnum quemuis
christi seruum sed palam per Romanum pontificem christi vicari
um iu orbis terrarum conspectu non regali vnctione quaꝫ nunquam
attigit nunquam cum omni sua temeritate sperare ausus est sed om/
ni humanitatis vsu ꝛ consuetudine depulso non cõtra diuine le
gis hostes sed contra vicarium xpi contra celum arma ferenti
nos inquam tanto monstro societatem quam nunquam iniuistis serua/
re pergentes breui ꝛ illi et amicis illius debitas ferre calamitates
expectatis· at qui vetusta sunt exempla hec ꝛ a nostris tẽporibus
longe remota· quid Pisanos vicinos vestros etate patrum no/
strorum quid nostra Sigismundum malatestam eximium inter
Italicos principes cum multis eius fautoribus nisi diuina ira et
pontificalis deuotio ad exitum miserabilem perduxit· Vera sunt
ista viri Lucenses· ꝛ que auimuꝫ quamtumuis sopitum excitare que
ant · illa multo veriora que restant vos cum Florentinis so//
cietatem iunxistis cum libera adhuc esset illa ciuitas cum pactij
Nerones Aciarioli Sodorini suis sententijs ꝛ auctoritate sua Flo
rentinorum rei publice gubernarent. nuuc ille familie sceleribus
Laurentij partim cedibus delete partim in exilium deturbare ex
iure federis antiqui auxilium vestrum implorant· Quid est a ra
tione remotius quam eos cum quibus societatem sanxeris eiusdem
societatis causa ad excidium prosequi et tyranno contra illorum

salutem libertatemq inani fidelitatis titulo fauere. nihil est in rerum natura magis contrarium q libertas tyranno et vos tyranno fidem seruare pergetis q cum libera ciuitate pepigistis Romani quorum exempla preter eorum sapientiam libenter vsurpo legionem suam que Regium sociam ciuitatem per tyrannidez occupauerat armis victam securi percusserunt. non enim locorum sed personarum rationem in societatibus considerabant. si Thurce aut Mauri Florentiam occuparent non propter possessionem loci teneretis illorum societatem non arbitror quia socios vestros bonos ciues Florentine libertatis Amatores eiecissent aut occidissent quid igitur. non est Laurentius eiusmodi Mauris ac Thurcis eo peior quo scelestius est patrie sue tyrannum fieri q aliene. si posset Florentinorum res publica loqui et cum reliquos socios. Cum vos precipue ad sue libertatis conseruationem ex federe societatis vocare. certe cogeremini. aut perfidiam fateri aut rationem aliquam allegare aut sociorum libertati succurrere nunc res publica loqui non potest vocem enim suam perdidit cum hij qui pro ea loqui solebant aut nefarijs cedibus sublati sunt aut in exilium detrusi at Pontifex Romanus et Rex siculus iusticie patroni et oppressorum subleuatores pro Florentinorum postq omnium etruscorum et pro vestra libertate vos monent. et quid vobis agendum sit verbo atq exemplo demonstrat Quid expectatis. Quid cunctamini. An vt serui Remigio adicti quemcunq nauis dominum perferunt. ita vos cuicunq tiranno parebitis vana fidei specie decepti et non vt socij nauales cum alio rectore aliam putabitis rationem seruandam. nihil mihi arrogo et vos q ego sum multo doctiores existimo. tamen memorandi non docendi gracia dicam. Non legistis apud Marcum Tullium in multis eius libris. non apud diuinum Platonem. non apud. S. Thomam aquinatem. non apud sanctum Augustinum. non in historijs biblie. non in alijs sapientum et sanctorum libris adeo abhominabiles esse tirannos. vt quicunq illis adhereat coram deo et hominibus scelestus et impius habeatur. et neq solum

tyrannos occidere liceat verum etiam si aliter tyrannorum vim effugere nequeamus. nosmetipsos necare oportet. si more barbaro Florentinorum malis insultare potius q̄ͥ vestris bonis consulere vobis libet. seruate cum Florentinorum tyranno sub inani federis vmbra conditiones quas cum libera illorum ciuitate percussistis. Sin vestre libertatis conseruationem et vestri status augmentum et odio et ceteris rebus sicuti bonos et sapientes viros decet anteponere statuistis. Expergiscimini aliquando et aduersus communem etrusce libertatis hostem consurgite. Multi credunt imperij causa etiam ius violandum esse vos pro Imperio vestro sanctum ius hoc est Tyrannidis odium ac depulsionem Pontifice Romano et Rege Siculo duobus maximis principibus christianorum adhortantibus vtrum adiuuetis cunctamini Satis manifestum opinor viri Lucenses nullo fidei vinculo ciuitatem vestram Florentinis minime aut Laurentiane tyrannidis iugum perferentibus obligatam esse. Age modo consideremus q̄ͥ prudenter quanq̄ͥ e vestra re publica in societate tyranni persistatis. Equidem hoc a prudentibus probatum video atq̄ͥ obseruatum vt in omni consultatione et honestatis ratio dicatur et vtilitatis. duabus hijs rebus omnia commoda omnes bonas hominum fortunas constare. honestas certe ab isto vestro consilio longe distat. quid enim magis inhonestum turpe infamie abhominabile quam excommunicatos anathemas profanos complecti et sustinere. ecclesiam dei perditissimorum hominum gracia ledere et a quibus plurima damna pertuleris eos in periculis iuuare amicos negligere inimicos adesse alienos miserari se ac suos contemnere. Quid porro quam potestis ex Florentinorum societate presertim quamdiu Medicorum Tyrannide vexabuntur sperare vtilitatem qui quotiens per fortunam licuit vestram libertatem occupare vos inseruitutem deprimere totis viribus conati sunt. qui si vnquam spiritum collegerint si ex hostium faucibus vllo modo poterunt elabi non cessabunt insidias vobis tendere. Bellum indicere. exercitum ad mu-

vos agere·fame ac ferro libertatem ꝛ vitas vestras petere· An vobis excidit preteriti temporis memoria·cum villas vestras Florentini medicis auctoribus vastabant castella occupabant·vrbeȝ oppugnabant. populum vestrum ad vite desperationem fame compellebant· dum tempus est vires eorum confringite ne similia in vos amplius vnq̄ȝ temptare possint. non habebitis semper Nicolaum paruulum qui vos a Florentini hostis crudelissimi seuicia bis liberauit Cui miror a vobis imagines publice locatas· honores haberi proprie diuinos. quia libertatem vestram a Florentinorum seruitute vendicauit· Florentinis autem ipsis medicorum stimulante familia vestrorum malorum seminarijs fidem vllam prestari aut vllam omnino rem credi Senes vestros audiui predicantes eiusdem Nicolai paruuli consilium quod ille cum vrbem vestram a Florentinorum obsidione liberasset maioribus vestris dedit. Libertatem vestram eousqȝ duraturam dum vos omni prorsus Florentinorum consuetudine abstineretis·Cernebat dux ille bellorum peritissimus vestri amantissimus Florentinorum artium doctissimus tantaȝ esse in Florentinis maximeqȝ in Medicis astutiam maliciam prodendi calliditatem·subornandi pollicendi largiendi vsum·vt nullo modo vos ab illorum fraudibus cauti esse possetis si cum vestris hominibus liberam commercij facultatem haberent. Florentini vrbem vestram nullis machinis expugnabilem ab aliquo semper amico belli auxiliū in Florentinos reperturam florentinorum medicis vigentibus iniquitates ꝛ perfidias fugiendo tantum a vobis vitari. magnum deberet pondus illius ducis auctoritas apud nos habere·quecunqȝ res euenissent·maius autem eo ꝙ experientis rerum illius dicta probantur· neqȝ enim deterruit florentinorum tirannum tercio ab hinc anno vllum iusiurandum aut vlla fidei religio.quominus pacis ac societatis tempore tota italia quiescente cum nemo quicq̄ȝ hostile in etruria suspicaretur per Galeatium Sfortiam vos prodere ꝛ libertatem vestram mercari niteretur·quoquidem tempore ego anxius veluti pro mea patria ex vrbe Bononia per

immensas niues ꝛ ingentia frigera apenino superato periculum vobis vestrum nunciaui· non erubuit haud multos post menses vos in bellum Genuensium suis pollicitis ꝛ proditionibus fraude atq; astu impulsos deserere meminerat verbum aui sui Cosme medici ꝙ ille predicare solebat a Florentinis Lucenses bello non esse petendos ne Florentinorum viribus fractos alius occuparet ceterum si ab alio quouis bellum Lucensibus inferretur facillime Florentinos suo ipsius ingenio·sic enim scelera ꝛ proditiones ap pellabat Luca vrbe potituros· Sercenta sunt alia testimouia de Florentinorum maximeq; de familie medicoꝝ in Lucenses per fidia que nisi vos manifeste sciretis nunq̃ istas nocturnas diurnasq; vigilias tanto labore vestro tantaq; impensa per tot annos vrbi custodiende seruaretis quid sibi volunt nocturni per vrbem ciuium discursus.quid murorum lustratio continua·quid portarum custodes.quid alia prope infinita que ne obsesse quidem ciuitates castris hostium circumsepte tam diligenter omnia peragunt·quid timetis·quid suspicamini·certe preter Florentinos neminem·o sanctam Florentini tiranni societatem qua durante maiori vobis est opus custodia quam si potentissimus hostis vrbem vestram victorie exercitu circum sedente omnibus belli malis premeret·Probantur vobis ista·v·L·Sed vno tamen adhuc nodo vester animus distringitur sc; veremini ne bello superiores Florentini victorem exercitum in vos conuertant si cum rege ac pontifice contra ipsorum tiraunum belli consilia iungatis·quasi vero Florentini non semper precipue tamen ex quo familia medicoꝝ potens facta est in vos machinati sint quecunq; potuerunt eniti mini modo ne per fortunam liceat eis offendere vos·nam per voluntatem vobis neq; ignouerunt vnq̃ neq; ignoscent· quanq̃ veretor ne iam vobis adulari videar·cum quod Rex ꝛ Pontifex etiam sine vobis licet non tam facile· tamen quoquo modo effecturi sunt·ad illud ego vos horrer veluti si absq; nostra opera nullo modo duo christianorum summi principes iustissima vota sua complecturi videantur·non ea solummodo causa moti ad vos mi

serunt verum illa quoqꝫ ꝙ potentiam eorum maximam clemen/
tia et bonitas non minor comitatur propter ecclesiasticam etru/
scanqꝫ libertatem arma sumpserunt vnicuiqꝫ populo iura sua red
dituri· vel cum magna strage piam voluntatem suam perficient
tamen eo maiorem ex suis benefactis voluptatem percepturi sunt
quo minore etruscorum in commodo etrurie statum composue/
rint ob hoc igitur vestram societatem petunt vt nullo malo vio li
bertatem seruent vestram amissa restituant vobis fines vestros
extendant vident enim vos Florentinis cōiunctos prius magna
damna et bello perpessuros ꝙꝫ vllius commodi aut se percipiēdi
tempus adueniat· nam in bellorum feruore non discussis plane
singulorum causis quod vincendi ratio suadet non ꝙ quisqꝫ me/
reatur sepe considerari solet·nihil inqꝫ aliud duo terrena christi/
anorum numina aut vobis querunt nisi vt vos sine vllo bello de
trimento victorie fructum secum percipiatis.tanti nāqꝫ belli mo
lem si spe vestrorum auxiliorum susceptam creditis nimium falli
mini·v·L· ꝛ regis ac pontificis sapientiam non satis notam ha/
betis·multa illi pertulerunt ne bellum in Italia viderent omnia
quibus Laurentij medici tiranni cuꝫ furorem moderatum iri ve
risimile erat prius frustra experti immedicabile vulnus ne pars
sincera traheretur ense recidere aggressi sunt cum iam plane belli
euentum ꝛ Martem alias fere communem secum perspexerunt es
se prius non spe lucroꝝ que semper contempserunt non vindicta
iniuriarum non cupiditate glorie non vlla prorsus causa aut rati
one de pacis complexu diuelli potuerunt ꝛ quiqꝫ animis ac viri·
bus non modo Laurentio nuper aut mercatura ad tyrannidem
ludibrio fortune elato·sed ne vniuersis quidem terrarum potesta
tibus essent inferiores·tamen non ante susceperunt bellum ꝙꝫ iu
stissimis ac necessarijs sociorum ꝛ amicorum querelis prouocati
sunt ꝛ cetera inuictorie spe vitati cum suis ꝛ hostium viribus exa
minatis quem finem res esset habitura longe tanꝙꝫ e specula pro
spexerunt·qui si quid esset de victoria· dubitandum profecto suo
ingenio ꝛ ea qua omnes vincunt ꝛ preteritos et presentes rerum

prudentia prouidissent ·dubij nunq̄ se in bellum in certi exitus misissent ꝛ qui olim iuniores nihil vnq̄ nisi grauissimo consilio adorti sunt iam grandiores haud quaq̄ inconsiderate quicquã temptassent minime notari licet in rege temeritatem multo minus in pontifice cuius etas vitaq̄ omnis professio dignitas sapientiam vndiq̄ protendunt· Primum igitur duo christianorum lumina ad bellandum traxit vt ante dixi iusticia pro sociorum et amicorum incolumitate ac pro ecclesiastica edruscorũq̄ libertate tum sapientia qua clare docentur nulla re hostem ipsis esse comparandum· Ponite vobis ante oculos Florentini tyranni vires non equis habundat·non viris·non armis·non commeatu Non socios habet nisi infelices · ac iam fere de omni bona fortuna desperantes·non ciuilem concordiam·non pecuniam quam viri rerum bellicarum peritissimi bellorum neruos appellant· non duces quorum sepe virtus contra omnium opinionem bellorum fortunam commutauit· non deniq̄ vllam rem ad resistendum aptam·nedum ad vincendum idoneam·Et contra Rex ꝛ Pontifex tantam vim habent equorum· quantun omnes Florentinorum opes ad alendum paucis diebus non sufficiunt· tantum commeatus quantum omnis Italia multis annis absumere nequeat· Tantum porro virorum vt nullus commeatus non paucos existimes ꝛ cuiusmodi virorum nempe principum Italie quorũ nobilitatem subiectarum vrbium nomina rerum gestarum famam ne audire quidem sine tremore Florentinorum tirannus valeat· Armorum vero eam copiam q̄ si exercitum spectes nulla in Regis ꝛ Pontificis vrbibus relicta dicas si apothecas deinde vrbium intueare nulla a militibus ablata credas. Cõcordia inter eos que inter patrem sapientissimum ac filium summa pietate preditum debet esse· Iam pecunie numerum multi quottidie per agros et oppida Senensium auro atq̄ argento percusso onerati satis declarant vel potius innumerabilem esse significant·Socios omnes habent qui aliq̄d viriũ tenent preter eos quos ꝑtim vincere

partim ad meliorem sensum conuertere et volunt et possunt. Itaque societatem vestram querunt quoniam non vincere sed potius beneficijs explere atque augere malunt si modo vos velitis. nam inuitis beneficia non satis commode conferuntur. Nolite vetera quedam exempla in istam deliberationem adducere gesserunt alij Reges cum Florentinis bellum haud magno Florentinorum damno. Que nam hec est similitudo viri Lucenses. Num simul cum regibus etiam summi pontifices bellabant. in Florentinos minime quid quod illis bellis Florentini erant inanies. nunc diuisum in se regnum tenent quod cito desoletur oportet. tunc per orbem terrarum longe lateque mercatores eorum collectam pecuniam patrie subsidio ministrabant. nunc mensis illorum Neapoli et Rome euersus per omnes gentes fidem perdiderunt. tunc ob iustam vel saltem ob simulatam cum iusticia administrationem magna apud socios et subditos fide colebantur. nunc propter crudelem atque auaram tyrannidam omnes rerum nouarum cupidos reddiderunt. nemo Regum cum Florentinis bellauit Senensibus amicis. At ecclesia Romana qnondam rebelles fauore Senensium tributum pendere coegit. Et postea Johannes Galeatius Vicecomes primus Mediolanensium Dux. Senensium iuribus et locorum oportunitate adiutus a nō ad hinc circiter octuagesimo eo difficultatum compulit Florentinos vt castris circum Vrbem positis obsessi desperantes Cetera missis etiam legatis qui deditionem facerent solam illius ducis mortem intuerentur ac ve nemo maturarent. quia nullus aut filijs aut heredibus timor ingruebat. Regem nostrum et melior causa et maior sapientia. aut venenis ceterisque malis tuetur. Cum robusta et numerosa filiorum iamque etiam nepotum soboles protegit. hostibusque non tam de morte Regis sperandum quam pro salute ornandū. ne filij etate et natura vehementiores ac noua ingentique iniuria commoti contra Florentinos seuius irruant. Sed iam reuertamur ad belli rationem. Iidem Senenses ad comprimendam Florentinorum superbiam nati quibus annitentibus semper victi sunt.

Florentini bellum diu flagitatum grauiter constanterqꝫ gerunt
pro Florentinis periclitabatur aliorum Regum bellis Plumbini·
dominis·idem sub nostro Rege filij locum tenet· Genuenses no
stri Regis ꝛ Pontificis beneficio de acerbissima Cichi seruitute
liberati totis animis fauent·alios Reges nedum odio sed arma
tis quoqꝫ classibus insectabantur· Romana ecclesia alios Reges
Florentinoruꝫ hostes aut aperto bello vexauit·aut quieta impro/
bauit·cum nostro Rege ijsdem castris pugnat. Immo vero Re/
gem ecclesia veluti pium ac fidelem obsequentemqꝫ filium ad bel
lum exciuit gerendum pro libertate ecclesiastica ad impiam sacer
dotum ac pontificum cedem vlciscendam·ad etruriam protegen
dam·ad coercendam vnius tiranni rabiem quo dominante nun
quã quieta fuit· sed nec illo incolumi unq̃ erit ecclesia·quid vo
bis ego Romanaꝫ nobilitatem pro sua ecclesia bellantem vrsinos
columnas comites sabellos referam·quid vmbrorum decus tifer
nates iustinos·quid perusinum robur· quid camertium principẽ
quid martis alumnum pinum ordolafium fori liuij dominum·
quid vero federicum vrbinatum ducem totius pontificalis ꝛ re/
gie militie principe etatis nostre Fabium qui nunquam victus
est · nunquam dubia victoria hostem reliquit . semper vicit.
omni bellica ꝛ ciuili laude omnem antiquitatem aut equauit aut
superauit·de quo silere fuerit satius q̃ pauca loqui· qui solus eti
a n inermis virtute sua de Florentinis victoriam reportare va/
let·Deficio sub ponderc viri Lucenses. ꝛ Alfonsum regis primo/
genitum patris ac pontificia vicarium·magno preter antedictos
exercitu summa virtute summa industria bellum administrantẽ
quibus verbis digne commemorem non reperio· Jam ex Etru/
ria in Ligures flectamus animum·fere in portis vestris alius est
Regis Pontificisqꝫ exercitus quem vos exercitum tota animi et
oculorum acie lustrare debetis viri Lucenses· Hinc sunt nobi//
lissime potentissimeqꝫ Domus! Flisce Principes popularesqꝫ.
Hinc Julius Aquaniua·Ursinus prudentia ꝛ rebus gestis clarꝰ·
Hinc virtutum princeps semper infictus·semper interritus semꝑ

fidelis, parua manu res maximas perficere solitus. Robertus se/
uerinas pristinis victorijs conspicuus recenti vero etiam admi/
randus. Militant hij omnes integra fide contra Florentinorum
tyrannum. quorum minima pars horribilior est illi q̄ȝ olim fuit
auo eius Cosme et Florentinis omnibus Alfonsus Rex filio suo
Regi nostro. neqȝ ducum militie virtute ꝛ numero. neqȝ filiorum
copia. neqȝ etatis integritate. neqȝ pecunie vi. neqȝ amiciciarum
fide ac multitudine conferendus. Et tamen idem Rex Alfonsus
nollo Italorum fautore eludentibus Senensibus exiguis copi/
is maxima damna Florentinis intulit captis illoruȝ oppidis que
nunq̄ȝ omnia receperunt. Cum liceret Gallici belli temporibus
occupato malis intestinis Rege Igilium et Castilionum veluti
in magno corpore vngium excrementa Rege vix sentiente ac pe/
ne inscio recuperare. Sed Cosma Medicis nepote suo multa pru
dentior ac sagacior. quia suum ꝛ Florentinorum statum videbat
amica ecclesia Romana ꝛ Siculorum Rege fore sempiternum eis/
dem inimicis cito perituris. neglecta veteri Gallorum cum Flo/
rentinis amicicia concessione Castilioni ꝛ Igilij addito insuper
quantum potuit fauore Regis ꝛ ecclesie amicitiam sibi et patrie
comparauit. quam nepos eius si conseruare voluisset facile auteȝ
poterat nisi se totum furori permisisset hodie quietus pulcherri/
mum locum in patria felici teneret. in qua turbulentissima per
stulticiam suam cum vite periculo fluctuat In tanta nanqȝ mo/
rum ꝛ voluntatum dissimilitudine perpetuo durare amicicia nō
potuit Rex ac Pontifex omnium Christianorum quietem foue//
bant toto animo in Thurcas conuersi. At improbos iste libere
semper ante se patrie Tyrannus aut amico suo Regis Pupillo
Plumbinum furari temptabat. aut Senenses Regis ꝛ Pontifi/
cis amicos per Carolum montonem bello petebat. autem vos fi/
ducia societatis incautos aut simillimo sui emere studebat. aut
Tifernum ab ecclesie iure deducere conabatur. aut in oppidum
montonem ab ecclesia obsessum contra pontificis sanctitateȝ sub
sidia mittebat. Aut cisternam oppidum ecclesie nocturno tempo

re scalis occupare nitebatur. Aut perusinos contra ipsorum ꝛ ec-
clesie quietem ad ciuilem sanguinem ita exacuebat ꝙ nonnullis
iam obtruncatis vix seditiones tollere pontifex valuit. Aut man-
fredos fratres ad emulationem principatus contra primogenitū
Fauentie dominum erigebat. Interea summos Italie principes
aut ore nefando lacescere aut Venenis appetere non disinebat.
His omnibus ꝛ aliis plerisꝗ quorum magnam partem pre pudo
re magnam pre indignatione taceo. Rege ac Pontifice in se ac-
censis diuinam quoꝗ iram concitauit propter quam perire illi
necesse est perditam causam fouenti etiam si vinceret opibus qui
bus longe superatur. Vos igitur viri Lucenses Regis ac Ponti
ficis auctoritatem potentiam sapientiam fortunam considerate.
Laurencij debilitatem leuitatem imprudentiam stulticiam cala-
mitates cognoscite ꝗ iuste arma vtrinꝗ sint capta examinate.
Cum in vestram consultationem non vtrum hanc an illam cau-
sam foueatis adducite. Verum vtrum cum hoste publico ecclesie
Romane etrusce libertatis Italice quietis ruere. An cum pontifi
ce ꝛ Rege triumphare malitis eligere.

¶ Finis.

3. 3. Ori

Bessarione

Cum optimum maximum in primis ⁊ sanctissimos apo
stolos in quorum templo funebria hec sacra celebrantur
oro supplex atqꝫ precor beatissime pater articulo tempo-
ris quo mihi dicendum est de obitu Bessarionis Cardinalis ni-
ceni apostolici legati viri omnis laudis genere cumulatissimi at
qꝫ de me optime meriti animi mei merorem tristicianqꝫ leuent / su
spiria tollant / comprimant lacrimas atqꝫ singultus / vt ex me (q̃n
tuz pro ingenij puitate licuerit) omnes plane cognoscere possint
quantam iacturam / quantuz vulnus / non modo grecorum si que
supersunt reliquie / sed Romana vrbs ⁊ curia apostolica sedes / ca
tholica fides / xp̃iana deniqꝫ religio ⁊ res pub· susceperit. Coactus
vero tp̃is angustia non sequar oratoris officium· sz epythoma scri
bentis laconuz more q̃ꝫ multa: q̃ꝫ paucis imitans eos qui magnū
atqꝫ immensum orbem breui admodū z tabella depingunt· Naz si
voluero (non dicam exornare / quod oratoris esset proprium / sed)
recensere singulas niceni virtutes / prudentiam / iusticiam / tpanti
am / fortitudinem / doctrinam / eloquentiaz / ⁊ reliquas animi ⁊ cor
poris sui prestantissimas dotes vel dies me desereret· vel in me-
dio orationis cursu ipse deficerem· Tantus enim tamqꝫ late pa-
tens campus ad dicendum sese offerret vt non ab re caligantib⁹
oculis cum Virgilij palinuro exclamare compellerer celunz vndi
qꝫ ⁊ vndiqꝫ pontus· Quapropter bea· pater extemporanea pene et
tumultuaria dictione q̃ꝫ breuissime potero absoluaz Bessarionis
inicia ⁊ laboriosissimum vite cursum. Gallice deinde legationis
pariter ⁊ ipsius vite finem gloriosum illum quidem ⁊ sibi merito
optandum· nobis vero qui talem ac tantum patrem amisimus lu
ctuosum atqꝫ funestum. Quas ob res prestantissimi patres ⁊ do-
mini vos ⁊ ceteros oẽs oratos obsecratosqꝫ velim vt hoĩez in La-
tio natum Ro· ecclesie lacte nutritum atqꝫ educatum: vestris etiã
beneficijs auctum ⁊ proinde vobis deditissimuz obsequentissimū
qꝫ: de vestra presertim laude loquentem· Nihil enim a Niceno se
iunctum habetis: equis animis ⁊ patienter audire velitis· Neqꝫ
in primis appello Sixte pontifex maxime: pro tua singulari erga

Perotti V. Zeno

omnes benignitate atq; mansuetudine/precipuaq; in Nicenũ pie tate qua hodierna die preter summorũ Pontificum morem fune ralibus hijs ꝛ interesse ꝛ preesse voluisti ꝛ merito quidem: Tuus enim/tuus inquã ꝛ apos·sedis legatus Bessarion Cardinalis Ni cenus mortem obijt·extinctus est Constantinopolitanus Patri/ archa Sabinus episcopus·Sacri senatus tui atq; collegij princeps bonor·gloria·splendor·De quo cum bona venia vestra ꝛ gratia iã dicere adoriar.¶Bessarion nobili ꝛ antiqua Grecia ortus oriun dusq; fuit·Siquidem eius patria est Trapezus Synopensiũ Co lonia·Synopen vero condidere Milesij·Miletum Athenienses· Ex his parentibus auis:abauis:maioribusq; nobilitatẽ referens vbertatem redundantiamq; Asiam ingenij Attica moderatione tpauit·Nam Dyogenem Dephilum poetam Thaletem: Ecba/ theum Hystoricum:Eschinem Rethorem:eum dico qui in Pom peyum magnuz inuectus est Ad Socratis:Platonis:ꝛ alioꝝ ethi corum frugilitatem imitando traduxit. Hic cum primũ excessit e pueris:Bizantium ad capiendum ingenij(suapte natura optimi atq; acerrimi)cultum a pntibus mittitur·Ubi grammatica ꝛ poe tica q̃ celerrime imbutus ne a rerum diuinarũ ꝯtemplatione ad quaz tota mente ferebatur/humanaꝝ cura aliqñ distraherẽt·Ba silij religione que vel precipua apud grecos habetur initiandum se tradidit dorotheo archiepiscopo Doriensi viro optimo atq; do/ ctissimo/ ducem sibi eum ac preceptorem eligens ꝛ imitanduz pro ponens.Sed dorotheus adolescentis ingeniũ ad occultaruz ꝛ ad mirabilium rerum inuestigationes natum prospiciens eum emit tit ad archiepm̃ Sylimbriensem quez pro excellenti doctrina:sapi entia:ꝛ moꝝum grauitate atq; sanctimonia vniuersa grecia admi rabatur ꝛ patrem appellabat·Huius nomen Bessarion ad vite ex tremũ singulari obseruantia est prosecutus/ qd ab eo non soluz lit teraruz ꝛ phi̇e cognitionez·Sed instituta vite ꝛ bonos quoq; mo res accepisset·Demũ ne quid tanto ac tali ingenio deesset Silim briensis consilio Platone quem gemistum vocant ꝛ oẽs vel alteꝝ Platonem iudicabant·In Pelopenoso quo doctrine causa se ꝯtu/

lerat preceptore visus oibus liberalibus artibus. Iterum non mō percursis sed diligenter exacteq3 expensis extremā (vt sic dicam) manum imponit z precipue mathematicis erudit̄: quibus tanto studio incubuit vt cum noctes atq3 dies Joannem Alexandrinū in Ptolomeū transcribit eum contraxerit morbum quo per omnē vitam maximis doloribus z periculo laborauit. Sic igit̄ Bessario noster demu3 / vt aiunt / in manū missus doctissimus atq3 eloquē tissimus euasit. z iam volitare per ora virum doctrine z virtutu3 suarum prope diuinaꝝ fama ceperat. Jam admirationi apud grecos nomen ei9 erat z summa auctoritas. Qua moti clarissimi fratres: quorum vnus Bizantij imperator erat: alter Peloponensum regebat / nascentes inter se discordias eo interprete z medio cōposuerunt. Eode3 etiam suasore Trapezuntinus z Bizantius imperatores / aīos opes: arma coniungunt aduersus imminentē turcoꝝ impetu3 ꝯtendere videbantur. Hi principes in Bessatione ornando atq3 augendo. Nam bizantius basilij monasteriu3 sane celeberrima3 gubernandum z quotidianis lectionibus atq3 disputatiōibus erudiendū ei tradidit Peloponensis opa Nicem9 archiepūs designatur quam appellationem in cognomen versa3 perpetuo tenuit atq3 seruauit. Quom aute3 de greca latinaq3 ecclesia coniungenda agi ceptum esset que quingentis fere annis in disceptione versata fuerat vnus ex omnibus ab imperatore z patriarcha grecorum vniuersoq3 doctorum numero eligitur qui eius cause z negocij pondus suscipiat / excusauit se Nicenus pro modestia sua et rei grauitate atq3 magnitudine quoad potuit z licuit. Verum cu3 primū ferrariam ventum est nec excusationibus vllus relictus esset locus / orationem ad suos habuit non minus grauem z accuratam q̄3 elegante3 z splendidam qua p̄suadere contendit z pacatis anīs z rectis sensibus ad veritatis cognitō3 descenderent. Se ꝓ pro eis z p̄ria quantū liceret pugnatuꝝ totis ingenij z doctrine viribus. Qđ postea florentie acerrime contra nr̄os disputando re p̄stitit vsq3 adeo vt omnes in stuporem z admirationem sui ꝯuerteret. Plus tñ apud eum valuit fidei veritas / q̄3 suoꝝ z patrie amor

finita eniȝ disceptione/eloquentia: sapientia: atqȝ auctoritate sua Imperatoris ⁊ reliquorum animos dimissis erroribus ad latino/ rum opinionem ⁊ verum ritum profitendum permouet atqȝ indu cit presidente tunc Romane ⁊ apostolice ecclesie Eugenio quar/ to a quo nicenus noster in collegium Cardinalium cooptatur Id vel maxime suadentibus Juliano cesarino sancti angeli ⁊ do/ minico firmano sancte Marie inuialata dyaconibus tunc sancte Romane ecclesie Cardinalibus. Romani enim sapientissimi ⁊ in omne euum merito colendi patres preclara in primis sua erga ro/ manam latinamqȝ ecclesiam ⁊ catholicam fidem merita ante ocu los habuerunt· deinde vt ex firmano patruo meo accepi q̃uis de Niceno suspicandum foret/ nihil tamen omnia vel tuta timuerũt Scilicet tantarum virtutum tam vehementis spiritus· ⁊ culti in/ genij vir in greciam rediens/ aliquando esset nouarum reruȝ cau sa· Eius ingenij dexteritatem atqȝ magnitudinem vel hoc vno cernere licet· Cardinalis factus mox instituta vite mutauit ⁊ mo res· linguam vero siue maternum siue latinum exprimere vellet vel furari visus est homo in grecia natus ⁊ ad grandem vsqȝ eta tem in monasterijs grecis educatus versatusqȝ repente latinus prodijt· Non possum beatissime pater· Non possum non vehemẽ tissime dolere ꝙ necesse sit hos locos omni cultu ⁊ splendore ora/ tionis atqȝ amplificatione dignissimos perstringere atqȝ percur/ rere. Nonnullos penitus omittere Fraudatur profecto fraudatur Bessario noster· veris ac iustis laudibus multis vigilijs· multo labore ⁊ sudore quesitis· Sed videre videor musitare nescio quos ⁊ contracta fronte atqȝ abducto supercilio de suis fortasse diffidẽ tes alienas inuitos audire laudes. Qua propter facessat obsecro inuidia absint abeantqȝ odia procul· liuor saltem post facta quie/ scat inde mortui Eugenij locum sufficitur Nicolaus Quintus. qui vt erat doctissimus ⁊ natura optimus bonos amauit ⁊ doctos ⁊ Nicenum in primis carissimum habuit· cognoscensqȝ hominem ad omnia summa natũȝ plurimo etiam honore dignatus est· Mi sit nanqȝ eum legatum Bononiam tunc tumultuãteȝ ⁊ intestinis

factionibus laborantem pmo maxima ac recenti cede madentem
eo cum venisset Nicenus pro incredibili sapientia atqꝫ animi ma
gnitudine breui non modo pacatam vrbem et quietam reddidit
sed ciuilem effecit· ꝛ in ea litterarum ꝛ bonaruꝫ artium studia mi
rifice auxit· Tanto omnium amore ꝛ obseruantia vt viuū semper
vnice amauerint atqꝫ coluerint· Et mortuū non dubitem ex aīo
doleant ac deelcant Bononienses quorum precibus ꝛ opera effe
ctum est ne viuente Nicolao quisqꝫ ei successerit· Nunciata vero
Nicolai more. Romaꝫ q̄ꝫpropere contendit ad ineunda suffragia
nouis pontificijs comitijs ꝛ in primo conuentu atqꝫ cōgressu pa
trum precipue seniorum iudicio Pont· noīatur· Sed nocte immi
nente non publicandum eum ad lucem vsqꝫ fuit aliquoꝝ consiliū
ne quid scꝫ tumultus ad dubiaꝫ vocem noctu Rome oriretur· Ea
nocte inuersa sunt oīa ꝛ mutata consilia ꝛ sequenti die electus fu
it Calixtus tercius· Itaqꝫ sicut Cicero vatinium vigilantissimuꝫ
ꝛ nocturnum appellat consulem Sic nos non illudendo cauillan
doqꝫ Nicenū vt ille pontificeꝫ dicere possumus maiore nr̄o ꝛ xp̄ia
ne reipub· damno quā suo dissimulauit Nicenus tulitqꝫ eam rem
fortissimo aīo profectusqꝫ puteolos curande valitudinis gracia
ab Alfonsio rege oīm sue etatis prestantissimo diuinis fere hono
ribus excipitur egregium profecto erat atqꝫ pulcerrimuꝫ spectare
summos viros ꝛ principes honore inuicem preuenientes ingenio
ac virtuti quodammodo certantes ꝛ priscam grauitatem atqꝫ ma
iestatem vultu· incessu moribus referentes· Calixto Seniori vita
functo lucressit Pius magna eloquentia maiori animo / maxima
atqꝫ incomperabili diligentia preditus· Is in conuentu quem ce
brem mantue· habuit plurimum Niceno credit ac detulit· atqꝫ eiꝰ
opera ꝛ consilio vsus est quin Mantua discedens ad germanos
tunc inter se dissidentes atqꝫ tumultuantes euꝫ hieme media mi
sit · non recusauit· Nicenus laborem. Non terruit eum asperima
hiems ꝛ frigidissima regio· non glacies· non niues· non itineruꝫ
ꝛ viarum difficultas· non mille pericula quibus singulari pacien
tia ꝛ constantia superatis tumultuantes germanos biennio quie

tos effecit· Animauitq; in turcos/ ⁊ rediens ad pontificem/ venē tias diuertit vbi summa oīm leticia atq; honore exceptus auctor est ne pii infanēsi oppugnatione per venetos impediantur· Qui etiam tantu; dicendo ⁊ agendo consecutus est· vt quod antea in/ auditum fuit· dux venetiaru; cum nobilitate fere omni ad Pium anconem nauiget· ibi mortuo Pio dux cum classe ⁊ suis venetias Nicenus vero ⁊ cardinales reliqui repetunt Romam vt nouis pō tifitijs comitijs suffragia ineant· In quibus Paulus· ij· creatur· constans vir· ⁊ dignitatis apostolice sedis/ ac iurium Romane ec clesie conseruator tenacissimus· apud que; vt tu beatissime pater nosti· Nicenus multum valuit· auctoritate ⁊ gracia verum ingra uescente senio ⁊ morbis. ad honestum ocium se referre statuit· Re uersus itaq; in gratiam veterum amicorum ⁊ minime fallentium hoc est librorum· multa enim se olim conscripta colligit· emendat emittit· Ex quibus vel pauca subnectam· Laudationes sc; duas patrie sue Trapesuntis ⁊ pstmi. Tris consolationes ad grecoru; Impatorem de vxoris obitu· Explanationem in locum illum euā gelij· Sic eum volo manere. Refutationem Marci ephesij qui de spiritu sancto male sentiens in latinos libellum euomuerat. Qui q; preterea libros in platonis phīe laudem: quos scio Beatissime pater accuratissime te aliqn̄ legisse: ⁊ laudasse vehementer atq; probasse: eos qui legeri; liquido perspiciet Nicenum non modo phōs: sed quicquid vs q̄; libro euoluisse: atq; annotasse· Taceo re liqua· Tempus enim festinare me cogit ad gallicam legationem: eam quidem cum maiori animo quam viribus suscepisses senex: ⁊ plurimis affectus morbis: mutare consilium cogitur· delatus er go suorum lacertis in senatum te beatissime pater non solum mi/ serante sed suadente legationem renuit· vobis etiam patribus cō miserantibus ⁊ assentientibus· Sed cum litteris regijs quam am plissimis ⁊ summe spei plenis paruo post tempore denuo accerse/ retur/ maluit experiri an extremo spiritu aliqua ex parte reipubli ce xpiane prodesse posset· q̄; a certo vite discrimine aufugere vide retur· Iuit igitur beatissime pater: iuit cum aliqua ad Rege; per

ueniendi spe: nulla reuertendi. Defertur senex inualidus et mille
morbis pene confectus per altissimas alpes et asperrimos montes
quibus tandem vi animi superatis totam gallie longitudine per
meat profectus ad venetos vsq3 et extremum occeani littus vbi a
Rege honorificentissime suscipitur: ad que3 Nicenus legatus ora
tionem habuit luculentam et artificij plenam sanctitatis tue et se-
natus mandata continentem quam rex benigne audijt. Et admi
ratus paulo post discedens. Hic inquit nescio quid supra hominē
habere videtur. Digna certe vox atq3 verissima. Erat enim in Ni
ceno preter doctrinam illam et excellentem eloquentiam summus
animi vigor quem eminentes oculi duo lucidissima sydera prese
ferebant Erat veneranda canicies. Erat lata frons: et regium su
percilium. Erat deniq3 facies tota maiestatis plena et imperio di-
gnissima. Neque enim minus corporis pulchritudine quam men
tis claritate reliquos superabat Accedebat et grauitas actionum
cū venustate et decore maximo vt si iaceret si loqueretur. si staret.
si ambularet deniq3 quicquid ageret. erat laude et admiratione
dignu3. Cerimonias ecclesie et rem diuinam nemo vnquam accu-
ratius nemo fecit decentius Magnificus sane et splēdidus in ve-
stibus et omnibus ad rem sacram pertinentibus. Nec minus in li
bris. grecoru3 enim et latinorum bibliothecam numerosissima3 at
q3 nobilissima3 summo studio et impensa Comparatam reliquit.
Collapsas vel ruine proximas sacras edes et templa quam plura/
vt hoc ipsum Sanctissimis apostolis dedicatum/ Reparauit. in-
staurauit Restituit. donauit preterea. ornauitq3 vasis aureis at-
q3 argenteis et purpureis ac preciosis vestibus. domum sua3 acha
demia3 rectius quis dixerit tot tantisq3 ingenijs vtriusq3 lingue
gnaris ac peritissimis in omni litterarum genere viris refertam
atq3 ornatam. ingenuos namq3 et doctos amabat Nicenus. nec in
penitiorem familiaritatem admittebat. nisi ingenio doctrina et
moribus egregios atq3 prestantes. ebetes tardos et ventri ac som-
no deditos tanquam ignauum pecus et epycuri de grege porcos
a presepibus vt sic loquar arcebat. nec quoquam pacto eiusmodi

ventris animalia quibus proh nephas plena est Ro. curia videre ꝛ poterat. nec minus abhorrebat delatores. susurtones rumigeru los. adulatores. quos venenum ꝛ pestem Curie appellabat. fruga lior an magnificentior fuerit nemo facile iudicaret. Nam excellen tiam illam animi oīa vel summa ꝛ immoderata appetentem. Con tinentia ꝛ moderatione maxima refrenabat. Conuiuabatᷣ vel lau te vel frugaliter. habita personaꝝ ratione. Inter edendum sacra semper lectio resonabat. post sumptos cibos disputabatur assiduē ꝛ plerunqꝫ de diuinis rebus disputatione finita conuiuias mira quadam comitate ꝛ oris serenitate domum dimittebat hilares at qꝫ letos. ipse vero in cubiculum reuersos libros sumebat in mani bus. Es tu B. pater. es tu vel locupletissimus testis. Quare cum venia dic obsecro. dic. vidisti ne vnqꝫ Niceni manus librorum va cuas ꝛ inanes. Uidisti ne vnqꝫ hominez ociosum ꝛ non aut rei di uine aut litteris operarum nauantem / quando a publicis negoti is vacanduz erat. atqꝫ necessariis. Opera caritatis ꝛ misericordie quis Niceno aut libentius aut frequentius aut liberalius exercu it. Quis elemosinas pleniori manu ꝛ plerunqꝫ tacita elargit⁹ est Quis captiuos e Barbarorum ꝛ turchorum manibus grandiori pecunia redemit. Religiosa loca ꝛ personas quis amauit. fouit au xit. enixius. Quis pupillas. viduas ꝛ reliquos iniuria affectos. vel vi oppressos ardentius iuit. defendit. tutatus est. Quis erga bonos ꝛ doctos liberalior. Quis suis gracior. Quis erga amicos beniuolentior. Quis cum eis iocundior Quis cuz omnibus ꝛ gra uior ꝛ prudentior. Quis libertatis ecclesiastice ꝛ publici iuris acri or ꝛ amator ꝛ propugnator. Quis liberiores ꝛ grauiores in senatu sententias dixit vnqꝫ. Deniqꝫ iuxta apostoli sententiam cum om nibus omnia factus est ꝛ in eo erat maximus. in quo versabatur ꝛ ingenium intendebat.

¶ Redeo nunc ad regem ꝛ gal licam legationem fatalem non modo Niceno. sed legatis omni bus quos Romani Pontifices Sixti nomen nacti in galliam mi serunt Nicenus ergo legatus. ꝛ si plurimū honoris atqꝫ venerati onis sibi a rege ꝛ suis impenderetur. pluribus tamē ex causis pro

perandum in Italiam ꝛ sanctitatem tuam Bea. pater adeundam ratus missionez a rege petit· imperat· reuertitur. Et cum Rauennam vetustam vrbem a grecis ꝯditam exarchatus caput· ac plurimorum sanctorum domicilium deuenisset· veteres morbi superuenientes que noui eum corripiunt· torquent. cruciant ꝛ cum de salute sua desperatum cognosceret accito sacerdote peccata confitetur· sacramenta parari iubet· parata multis lacrimis atq; suspirijs· indignum se clamitans· reum· peccatorem. ingratum· impuꝝ scelestum· ꝛ oībus flagitijs obrutuz petit: suscipit: precipitq; deferri se in aulaz: atq; reserari fores vt liber esset oībus accessus· Illic venerabundus senex lectulo accubans cunctis flentibus ꝛ admirantibus tantam constantiam atq; maiestatem vultu ꝛ manu silentiū indicit: ꝯuersusq; ad familiam quaz mestam lugubrez squalore plenam ꝛ parente orbatam ac tui sacri numinis opem atq; clementiam implorantem beatissime pater: ad tuos sacros pedes ꝓstratam cernis: veniam petijt· Siquid asperius aliquando in eaz vel dixisset vel fecisset: vel siquid durius eius causa perpessa foret Deinde quibus maxime potuit verbis consolatus est· Postremo conuersus ad omnes eam se fidem tenere quā apostoli predicauerant ꝛ catholici ac sancti patres decreuerant professus est· Simbolumq; expressit ad verbum hortatus omnes vt in ea fide oīm verissima atq; optima ꝛ viuere ꝛ mori vellent. ꝛ cum deficere se sentiret adorata deosculataq; crucifixi nostri saluatoris imagine: flet⁹ ꝛ suspirans inquit· Iustus es dn̄e ꝛ rectum iudicium tuuz· Tu tn̄ pius ꝛ misericors ne memineris iniquitatum meaꝝ: ꝛ cuz hac voce illustrem illam aīaz: ac sublimen spiritum in celum emisit maiore xp̄ianum oīm ꝛ nostro damno q̄ȝ suo. Illico non modo dom⁹ sed ciuitas oīs fletibus vllulatuz clamoribus completur· Nicenū cunctis acclamantibus: ꝛ eius nomen laudibus in celum tollentibus· In quibus vel precipui fuerunt nobiles Veneti· qui partim priuato officio: parum publico ad eum venerint· hi videntes irruentem turbam suis humeris elatum corpus in episcopium detulerunt· prebueruntq; omnibus deosculandum atq; venerandu3· At

vos quid animo volutatis quirites: quorum maiores et veteres il li quos iure ac merito tantopere laudamus extollimus admira mur. legatis populi Romani interfectis / et statuas in rostris posu ere: Sermo etiam suspicio ad. M. Antonij. misso et antequam ad eum peruenisset. vi morbi oppresso. publici funeris impensam at que honorem et in campo exquilino sepulchri locum sibi liberis po steris que suis Cicerone suadente addiderunt. cum pro dignitate at que amplitudinem summi viri. cum quia senex et infirmo fracto que corpore senatus populi que Romani auctoritatem potius quam su am suorum que voluntatem secutus ad certam pene et manifestum in teritum tanque amphyaraus ille in fabulis proficisci maluit quam salutis sue et vite rationem habere. Quid et vos curiales. religiosi abbates / episcopi. archiepiscopi. Quid inquam agitis. qui consili um. tulebam presidium parentem denique amisistis vestrum Quid vos amplissimi patres et domini qui sacri vestri senatus atque col legij principem / decus ornamentū maiestatem perdidistis Quid plura? cecidit corona capitis vestri. delicuit. occubuit occidit ful gentissimum illud sidus quod vos honestabat / irradiabat / orna bat. Tu vero beatissime pater considera oro. circumspice diligen ter. pone omnes in trutina / inuidiosum irritet graue quod dicam. Dicam tamen cum bona venia quod verum eximio. non habebas superiorem. non habebas Niceno virtutibus parem. plura volen tem me dicere meruantes lacrime vt videtis et oppressa vox prohi bet. Quamobrem antequam finem dicendo faciam paucis communem miseriam atque humanam conditionem deplorare liceat. heu heu. quam vane sunt hominum cogitationes. quam inania mortaliū consilia. quam incerti rerum exitus. Differebatur modo Nicenus per oppida / ciuitates prouincias regna sublimis et venerabundus quem populi / natione. principes. reges. obseruabunt. colebunt. ve nerabantur. nunc vero proch dolor exanimis mox vermibus esca futurus iacet. Hic ergo nobis patres optimi hic exemplo sit. quam fal lax quam fragilis quam misera et caduca sit hec qua viuere dicimur vita Quare per viscera misericordie Jhesu Cristi qui proprio nos san

guine redemit omnes rogo·oro·obsecro· Obtestor vt aliquando contemptis expulsisq illecebris voluptatum·explosis effugatisq vitijs eliminatis sceleribus atq flagitijs.conuertamur ad dominum deum nostrum qui solus ex nihilo nos fecit·solusq vite et mortis imperium ac potestatem habens atq beare nos solus potest hunc amemus·hunc audiamus·hunc sequamur· huic iusta·honesta·possibilia· salutaria· deniq precipienti obtemperemus·pareamus ingrediamur prosequamurq rectum probitatis ac virtutis iter.Studeat vnusquisq in sua vocatione iuste·pie·pure·caste.atq innocenter viuere vt cum vltima dies· finisq vite aduenerit puri· mundi.candidi· atq expediti· ad superos euolemus·vbi cum lucidissimis atq sanctissimis spiritibus glorie conditoris assistentes beati euo sempiterno fruamur·

Dixi·

¶Oratio habita in funere Reuerendissimi Cardinalis Greci explicit feliciter·

